

УДК 658.147: 65.011.4

Соколов О.Є.,  
здобувач кафедри економічної кібернетики  
та управління економічною безпекою,  
Харківський національний університет радіоелектроніки

## ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Sokolov O.Ye.,  
candidate for a degree of the department of economic  
cybernetics and management of economic security,  
Kharkiv National University of Radio Electronics

### INVESTMENT ATTRACTIVENESS AS A FACTOR OF ENSURING EFFECTIVE ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

**Постановка проблеми.** В умовах посилення конкуренції на ринках промислової продукції кожне підприємство-товаровиробник прагне забезпечити ефективність своєї виробничо-господарської діяльності, уникнення стану неплатоспроможності, стабільність функціонування. Інтеграція України у світові та загальноєвропейські структури вимагає виготовлення промислової продукції за новими стандартами, що потребує певних інвестиційних вкладень.

В умовах обмеженості власних ресурсів вітчизняні підприємства відчувають гостру потребу у грошових надходженнях від інвесторів, які будуть доповняти власні кошти та у сукупності формувати необхідну фінансову базу для реалізації реальних інноваційно-інвестиційних проектів. Саме тому на сучасному етапі зростає актуальність науково-теоретичних досліджень і практичних розробок у сфері забезпечення ефективної діяльності підприємств промисловості, у тому числі за рахунок формування їх високої інвестиційної привабливості у сучасних нестабільних умовах господарювання.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** На сьогодні економічний стан підприємств промисловості є досить важким, майже кризовим для багатьох із них [1; 2], тому необхідність виживання у нестабільному конкурентному середовищі посилює особливу увагу до проблеми забезпечення ефективності діяльності вітчизняних промислових підприємств, у тому числі шляхом підвищення їх інвестиційної привабливості [3].

Питання пошуку шляхів забезпечення ефективної діяльності промислових підприємств набуває популярності як серед науковців, так і фахівців-практиків. Як зазначає Бугров М. у статті [4], «... все чаще клиенты обращаются с просьбой проработать для них комплекс мероприятий для повышения эффективности бизнеса». Аналіз динаміки основних показників розвитку промисловості Харківської області за останні роки свідчить про нестабільність роботи підприємств, що обумовлює доцільність пошуку шляхів підвищення ефективності їх діяльності.

У праці [5] надається класифікація факторів впливу на ефективність діяльності промислових підприємств, але такий фактор, як інвестиційна привабливість, досі не розглядався науковцями у ролі фактору впливу та реального шляху підвищення економічної ефективності діяльності промислового підприємства.

Результати порівняльного аналізу методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств наводяться у працях таких науковців, як Васильцова А.М., Соколова Л.В., Білик М.С., Бойчук Р.М., Хобта В.М., Мешков А.В. [6-9] та інші. Слід зауважити, що не розроблено єдиної теоретичної та методологічної бази щодо визначення та оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, тим паче дослідження взаємозв'язку між економічною ефективністю підприємства та рівнем його інвестиційної привабливості. Крім того, в цих методиках не враховується залежність інвестиційної привабливості підприємства від привабливості його територіального розташування у межах регіону/міста, в якому воно працює, наявності розвинутих виробничих комунікацій тощо.

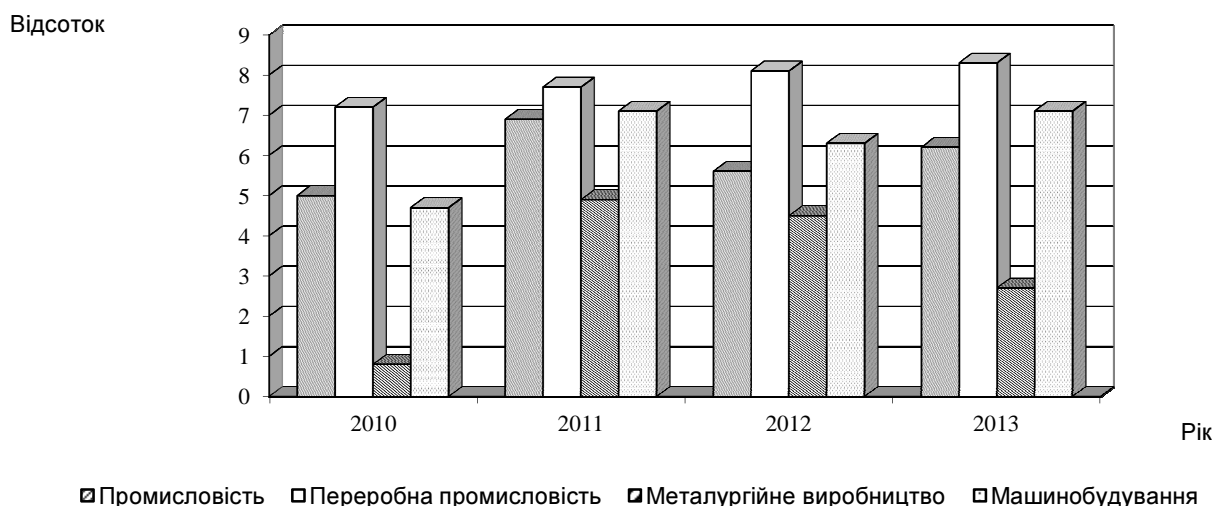
Отже, аналіз отриманих результатів проведених досліджень дозволяє обґрунтувати необхідність та доцільність розробки концептуального підходу до формування поліконтурного простору у трьохвимірній системі координат з подальшою розробкою відповідного методичного забезпечення.

**Постановка завдання.** Кожне підприємство прагне отримати максимальний прибуток при мінімальних витратах, для чого розробляє різні стратегічні варіанти свого розвитку. В процесі реалізації фінансової стратегії підприємство відчуває потребу формувати свої доходи внаслідок несення певних витрат, що й обумовлює необхідність пошуку шляхів як зниження витрат, так й зростання доходів. Особливо це проявляється при реалізації інноваційно-інвестиційних програм, коли загострюється питання пошуку зовнішніх джерел фінансування. У цій ситуації високий рівень

інвестиційної привабливості конкретного промислового підприємства стає своєрідним додатковим аргументом для інвесторів щодо вибору об'єкта інвестування та вкладення своїх коштів саме у дане підприємство.

Таким чином, усе це свідчить про необхідність проведення подальшого наукового пошуку у напрямку вирішення означених вище проблем з урахуванням тих недоліків, які притаманні існуючому науково-методичному інструментарію у царині дослідження. Тому метою статті є розробка концептуальних питань щодо взаємозв'язку інвестиційної привабливості та економічної ефективності діяльності вітчизняних промислових підприємств у поліконтурному просторі.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Економічна ефективність промислового підприємства характеризує результативність його економічної діяльності, економічних програм і заходів, що визначається відношенням отриманого економічного ефекту, результату до витрат факторів, ресурсів, який зумовив отримання цього результату [10]. Основою економічної стабільності країни у сучасних мінливих умовах господарювання є ефективно функціонуючі підприємства, і, перш за все, у промислово розвинених регіонах. Це у повній мірі стосується Харківської області, промисловість якої представлено машинобудівними і металообробними підприємствами та промисловим виробництвом будівельних матеріалів. Було проведено аналіз ефективності діяльності промислових підприємств Харківської області за такими показниками, як рентабельність операційної діяльності (рис. 1) та збитковість підприємств промисловості (таблиця 1) протягом 2010-2013 рр. за даними [2].



**Рис. 1. Динаміка показника «Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств промисловості» (на прикладі Харківської області)**

Джерело: розробка автора з використанням [2]

Можна зробити висновок, що динаміка показника ефективності діяльності підприємства не є стабільною за часом, а також досить значною залишається питома вага промислових підприємств, які одержують збитки. Актуалізується питання формування інтегрального показника оцінки економічної ефективності діяльності промислових підприємств [11].

**Таблиця 1**

**Динаміка показника «Питома вага збиткових підприємств промисловості» (на прикладі Харківської області)**

| Вид промислової діяльності   | Значення за роками, % |      |      |      |
|--|-----------------------|------|------|------|
|  | 2010                  | 2011 | 2012 | 2013 |
| Промисловість  | 40,8                  | 36,1 | 35,1 | 34,5 |
| Переробна промисловість  | 35,0                  | 34,3 | 33,8 | 33,8 |
| Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів <sup>1</sup> | 45,1                  | 38,8 | 35,5 | 38,9 |
| Машинобудування <sup>2</sup>   | 35,9                  | 31,0 | 30,6 | 31,6 |

Примітка. Не враховувалося: <sup>1</sup>виробництво машин і устаткування, <sup>2</sup>ремонт і монтаж.

Джерело: складено автором з використанням [2]

Ефективне функціонування промислових підприємств відіграє важливу роль у розвитку інших видів діяльності та дозволяє забезпечити без кризовий розвиток національної економіки. Сучасним підґрунтям піднесення економіки країни, забезпечення ефективності діяльності промислових

підприємств є активне впровадження інновацій, новітніх технологій, що потребує вкладення певних інвестицій [3, с. 207]. Здійснення всіх цих заходів вимагає своєчасного пошуку джерел додаткових фінансових ресурсів – реальних інвестицій [11].

Забезпечити ефективність економіки промислових підприємств, нову якість її зростання при обмеженні фінансових ресурсів можливо за умови здобуття перемоги в боротьбі за прямі інвестиції можливих інвесторів. Важливою складовою процесу прийняття інвестиційного рішення інвестором є оцінювання інвестиційної привабливості потенційних об'єктів інвестування – промислових підприємств. Порівняльний аналіз існуючих методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємств [7; 13-16] показав таке:

- не існує як загальноприйнятого визначення поняття інвестиційної привабливості підприємства, так і єдиної методики оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств;

- процес оцінювання інвестиційної привабливості підприємства базується як на традиційному, так і на комплексному підходах, що вимагає використання системи критеріїв оцінки шуканого показника;

- оцінка інвестиційної привабливості підприємства потребує використання не тільки великої кількості однотипних показників, розрахованих за даними бухгалтерської звітності, але й врахування інших факторів, не пов'язаних із фінансовою діяльністю підприємства (кон'юнктура ринку, ділова репутація акціонерів, рівень злочинності в регіоні, відносини бізнесу з місцевою й центральною владою, віддаленість джерел енергоносіїв, галузева належність, місцезнаходження підприємства та ін.);

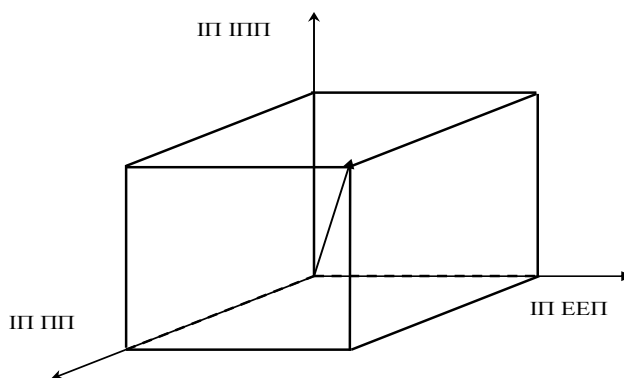
- широкого поширення набуває використання на практиці інтегрального показника інвестиційної привабливості промислових підприємств, розрахованого у динаміці, використання якого сприяє прийняттю інвестиційного рішення з боку інвестора;

- застосування інтегральної оцінки дозволяє об'єднати в одному показнику багато різних за назвою, одиницями виміру, вагомістю й іншими характеристиками факторів, що спрощує процедуру аналізу конкретної інвестиційної пропозиції, а іноді розглядається як єдиний можливий варіант її проведення та надання об'єктивних остаточних висновків;

- складання рейтингу потенціальних об'єктів інвестування дозволяє інвестору отримати кількісне обґрунтування порівняльної вигідності різних альтернатив вкладення фінансових ресурсів при накладених ним обмеженнях і вимогах до повернення коштів.

Вимоги сучасної практики управління інвестиційною діяльністю щодо наукової обґрунтованості й раціонального підходу до процесу прийняття рішень обумовлюють актуальність та необхідність подальшого теоретико-методологічного опрацювання проблеми узагальнення, вдосконалення та розвитку методичних засад оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств-реципієнтів – потенційних об'єктів інвестування, що має певне практичне значення її розв'язання як для української економіки в цілому, так і для її промисловості.

Проведені дослідження [6-9; 12-16] дали підставу для обґрунтування доцільності та необхідності: а) урахування показника інвестиційної привабливості як фактору забезпечення економічної ефективності діяльності промислового підприємства; б) запропонування методичного підходу до оцінки інтегрального показника інвестиційної привабливості, який базується на використанні обраної сукупності динамічних фінансових показників, а також не фінансових чинників (привабливість місця розташування підприємства, наявність транспортних та виробничих комунікацій); в) використання синергетичного підходу до управління ефективною діяльністю промислового підприємства у поліконтурному просторі, заданому такими векторами, як «ІП ІПП – інтегральний показник інвестиційної привабливості підприємства», «ІП ЕЕП – інтегральний показник економічної ефективності діяльності підприємства», «ІП ПП – інтегральний показник платоспроможності підприємства»; г) графічної інтерпретації поліконтурного простору управління діяльністю промислового підприємства (рис. 2).



**Рис. 2. Поліконтурний простір управління ефективною діяльністю промислового підприємства (ІП ЕЕП-ІП ІПП-ІП ПП)**

*Джерело: розробка автора*

Відповідно до даної моделі з'являється можливість оцінити спрямованість стратегічного розвитку промислових підприємств, порівняти їх позиції у межах запропонованого поліконтуру управління, розглянути пріоритетність підприємств – альтернативних для потенціальних інвесторів об'єктів інвестування, намітити для них напрями забезпечення платоспроможності та коригування їх конкурентних позицій на ринку.

**Висновки з проведеного дослідження.** Запропонований підхід сприятиме підвищенню економічної ефективності діяльності промислових підприємств та зміцненню їх конкурентних позицій у сучасних нестабільних умовах господарювання, а також стане важливим важелем для акціонерів, інвесторів, кредиторів прийняття обґрунтованих стратегічних рішень в інвестиційній сфері. Перспективою подальших досліджень може бути застосування елементів і понять теорії нечітких множин до розробки методичного інструментарію розрахунку зазначених вище інтегральних оцінних показників промислового підприємства.

#### Література

1. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Промисловість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/about.html>.
2. Сайт Головного управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/>.
3. Соколов О.Є. Ефективність діяльності машинобудівних підприємств: інноваційно-інвестиційні аспекти / Соколов О.Є. // monograph, Modern problems of the economy of development in the context of the world transformational changes. – Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2013. – P. 205–214.
4. Бугров М. Метрика ефективності [Електронний ресурс] / М. Бугров. – Режим доступу: [http://www.cfin.ru/management/controlling/mgt\\_productivity.shtml](http://www.cfin.ru/management/controlling/mgt_productivity.shtml) – Загол. с екрана.
5. Кретова А.Ю. Класифікація чинників, які мають вплив на ефективність діяльності промислового підприємства [Електронний ресурс] / А. Ю. Кретова, С.І. Меженська. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/20\\_DNI\\_2013/Economics/10\\_142590.doc.htm](http://www.rusnauka.com/20_DNI_2013/Economics/10_142590.doc.htm).
6. Васильцова А.М. Сравнительный анализ трактовок и методик оценки инвестиционной привлекательности предприятия [Электронный ресурс] / А.М. Васильцова. – Режим доступа: <http://ekonomika.snauka.ru/2013/08/2935>.
7. Соколова Л.В. Моделирование выбора инвестиционно-привлекательного промышленного объекта / Л.В. Соколова, Т.М. Герман // Экономика : проблемы теории та практики: Збірник наукових праць. Випуск 249. – В 5 т. – Т. 5. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – С. 1312–1316.
8. Білик М.С. Порівняльний аналіз інвестиційної привабливості промислових підприємств з використанням методів сучасного факторного аналізу / М.С. Білик, Р.М. Бойчук // Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення та розвитку. Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2002. – № 466. – С. 239–249.
9. Хобта В.М. Порівняльна оцінка методів визначення інвестиційної привабливості підприємств / В.М. Хобта, А.В. Мешков // Экономика : проблемы теории та практики, зб. наук. праць. Випуск 182 : В 3 т. Том II. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2003. – С. 284–293.
10. Афанасьев М.В. Экономика предприятия : навч.-метод. посібник / М.В. Афанасьев, О.Б. Плоха. – Х. : ВД «ИНЖЕК», 2007. – 320 с.
11. Попова Л.М. Методичний підхід до оцінки розподілу пріоритетів сфер діяльності з метою ефективного проведення диверсифікації діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Л.М. Попова. – Режим доступу : [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Aprer/2009\\_5\\_1/36.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aprer/2009_5_1/36.pdf).
12. Филимонов В. С. Понятие инвестиционной привлекательности предприятия в современных рыночных условиях [Электронный ресурс] / В.С. Филимонов. – Режим доступа : <http://www.creativeconomy.ru/articles/25917/>. – Загл. с экрана.
13. Соколова Л. В. Фінансова привабливість підприємства : оцінка та перспективи застосування / Л.В. Соколова // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 6 (48). – С. 48–56.
14. Липченко Е. А. Понятие инвестиционной привлекательности предприятия : различные подходы к толкованию / Е. А. Липченко // Молодой ученый. – 2012. – № 7. – С. 9–97.
15. Федорова Ю.В. Економічна привабливість потенційного учасника промислово-фінансової групи : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Ю.В. Федорова; Національний технічний ун-т ХПІ. – Х., 2009. – 20 с.
16. Щиборщ К. Оценка инвестиционной привлекательности предприятий [Электронный ресурс] / К. Щиборщ. – Режим доступа : <http://www.irinafa.narod.ru/68.do>.

#### References

1. "State Statistics Service of Ukraine". Statistical information. The industry, available at: <http://ukrstat.org/uk/about.html>.
2. Website of Main Statistical Office in Kharkiv region, available at: <http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/>.
3. Sokolov, O.Ye. (2013), *Efektivnist diialnosti mashynobudivnykh pidpriemstv: innovatsiino-investytsiini aspekty* [The effectiveness of the activity of machine and building enterprises: innovation and investment aspects], in monograph Modern problems of the economy of development in the context of the world transformational changes. – Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, pp. 205–214.
4. Bugrov, M. "Metrics of efficiency", available at: [http://cfin.ru/management/controlling/mgt\\_productivity.shtml](http://cfin.ru/management/controlling/mgt_productivity.shtml)
5. Kretova, A.Yu., Mezhen'ska, S.I. "Classification of factors that have influence on the efficiency of industrial enterprise activity", available at: [http://rusnauka.com/20\\_DNI\\_2013/Economics/10\\_142590.doc.htm](http://rusnauka.com/20_DNI_2013/Economics/10_142590.doc.htm).

6. Vasil'tsova, A.M. "Comparative analysis of interpretations and methods of evaluation for investment attractiveness of the enterprise", available at: <http://ekonomika.snauka.ru/2013/08/2935>.
7. Sokolova, L.V. and Herman, T.M. (2009), "Modeling the choice of investment and attractive industrial facility", *Economy: problems of the theory and practices, Zbirnyk naukovykh prats*, Iss. 249, in 5 vol., Vol. 5, DNU, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 1312-1316.
8. Bilyk, M.S. and Boichuk, R.M. (2002), "Comparative analysis of investment attractiveness of industrial enterprises using modern methods of factor analysis, Management and Entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development, *Visnyk NU "Lvivska politekhnika"*, no. 466, pp. 239-249.
9. Khobta, V.M. and Mieshkov, A.V. (2003), "Comparative evaluation of methods for determining investment attractiveness of enterprises", *Ekonomika : problemy teorii ta praktyky*, Collected of scientific works, Iss. 182, in 3 vol., Vol. II, DNU, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 284-293.
10. Afanasiev, M.V. and Plokha, O.B. (2007), *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics], tutorial, VD "INZhEK", Kharkiv, Ukraine, 320 p.
11. Popova, L.M. "The methodical approach to the assessment of the distribution of priority spheres of activity in order to realization effectively diversification of enterprise activity", available at: [http://nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Aprer/2009\\_5\\_1/36.pdf](http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aprer/2009_5_1/36.pdf).
12. Filimonov, V.S. "The concept of investment attractiveness of enterprises in the current market conditions", available at: <http://creativeconomy.ru/articles/25917/>.
13. Sokolova, L.V. (2005), "The financial attractiveness of the enterprise: assessment and perspectives of application", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 6 (48), pp. 48-56.
14. Lipchenko, Ye.A. (2012), "The concept of investment attractiveness of enterprises: different approaches to the interpretation", *Molodoy uchenyy*, no. 7, pp. 9-97.
15. Fedorova, Yu.V. (2009), "The economic attractiveness of potential participant of industrial and financial group", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.04 ; National Technical University of KhPI, Kharkiv, Ukraine, 20 p.
16. Shchiborshch, K. "Evaluation of investment attractiveness of enterprises", available at: <http://irinafa.narod.ru/68.do>.